

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVIC

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 115

11. junija 1944.

URA JE ODBILA

Nad dve leti je drugo bojišče vznemirjalo in dražilo narode sveta. Hitlerjeva propaganda se je trudila, da bi stvarnost drugega bojišča omalovaževala in predstavljala je to za Nemce zelo nevarno zadevo svojim kimavcem kot izroček bujne domišljije zavezniške propagandne iznajdljivosti.

Počasi pa so se tudi v Berlinu stvari zasukale. Še pred poldrugim letom je berlinski gromovnik kričal v svet: "Kdaj in kako bomo udarili na britanska otočja, to je moja osebna zadeva." Kasneje se teh svojih besed Hitler ni več spominjal. Ironiziral je živčno vojno drugega bojišča. V zadnjih mesecih, posebno po ogromnih porazih nemške Wehrmacht na vzhodnem bojišču, pa se je berlinskih mogotcev prijela naravnost neverjetna bojazljivost in živčna vojna je že tako razkrojila nemško notranje bojišče, da je v torek zjutraj, po zavezniškem izkrcaju na normandijski obali, berlinski napovedovalec vzkljikal: "Prihajajo, hvala Bogu, prihajajo!" Tudi vsi kasnejši komentatorji nemškega radia so z nekim velikim olajšanjem govorili, da je sedaj konec strašne živčne vojne. Najbrže pa ne bo tako, živčna vojna sedaj šele pričinja. Zavezniki so se za enkrat izkrcali na treh važnih točkah Normandije: ob ustjih Sene, Vire in Orne. To je med dvema važnima lukama Cherbourg in Le Havre. To je sedaj prva stvarnost. V škripcih živčne vojne pa je ostalo še nad 2000 kilometrov ostalega "zahodnega zidu".

Evropski zaslužjeni narodi so z upravičenostjo že kar nestrpno pričakovali dogodka, ki je sedaj realnost. Zavezniki so dolgo čakali. Še pred nekaj meseci je general Montgomery, poveljnik prve invazijske armade dejal: "Dokler nismo popolnoma prepričani o uspehu nameravanega podviga, je vsak poskus prezgoden". Tudi to je jamstvo, da so zavezniki svoje stvari gotovi, čeravno je ravno tako verjetno, da moramo biti pripravljene na trpka razočaranja. Nemci ne bodo kapitulirali tako hitro. Mogoče bodo potrebne še milijonske žrtve na eni in drugi strani, verjetno pa je, da bodo največje žrtve med civilnim prebivalstvom. Ali sedaj smo na dobri poti, ko bodo prusijaški hidri odsekali zadnjo glavo.

Zavezniki imajo danes mnogo dragocenih izkušenj v pogledu izkrcovanja in obkroževanja. Izkušnje pri Salerno in Anziu so bile sicer drage, vendar zelo poučne in dragocene. Zavezniki so udarili s prvovrstnim orožjem in z elitno vojsko. Sami Nemci priznavajo s kakšno vehemenco so se usule štiri zavezniške padalske divizije po ozadju zahodnega zidu in se polastile nekaterih nemških letališč. Zavez-

niki so udarili in se obdržali. To je za začetek mnogo večji uspeh, kakor pa si je tega lahko svest povprečni zemljan.

Na zavezniški strani so mogoče nastajala začasna ugibanja kje bi mogli zavezniški najuspešnejše zastaviti svoje sile. Vojaške in politične kroge je posebno zanimalo vprašanje, ali naj takozvano evropsko trdnjavo napadejo čelno, to se pravi, da naskočijo zahodni zid, ali, da se glavnim nemškim utrdbam izogneje in napadejo v južni Franciji ali pa na Balkanu. Izgleda, da so se odločili za čelni napad na zahodu. S tem seveda ni rečeno, da so izključili druge ranljive točke evropske trdnjave. Vkljub temu je zelo verjetno, da bo ostalo francosko bojišče najvažnejše bojišče zahodnih zaveznikov. Na tem bojišču vežejo zavezniki pač za vzhodnim bojiščem največje število nemških divizij. Na ta način se je najuspešnejše razbremenilo vzhodno bojišče, ki se bo mogoče že v prihodnjih tednih moralo udati sovjetskemu pritisku, ker ne bo potrebnih pomoči, da bi se vrzeli zamašile.

Tega, česa se je Hitler najbolj bal, borbe na dveh bojiščih, to je sedaj dosegel in se z lastnimi "navdahnjenji" zapisal smrti. V letih 1939/40 in tudi ob napadu na Sovjetsko Rusijo je Hitler pogostokrat povdarjal, da Nemčija lahko zmaga samo, če bo vse svoje razpoložljive sile usmerila samo proti enemu sovražniku. Danes ima Hitler tri vezana bojišča: vzhodno bojišče, Italija in Francija. Poleg tega pa ga znatno zbada zelo zamotano jugoslovansko bojišče, kjer bojevniki N.O.V. drže v šahu ducat osnih divizij. Hitler ni samo razmetal svojih oboroženih sil po vsej Evropi, kjer bi njegova soldateska ropala in pobijala civilno prebivalstvo, pač pa so njegove razmetane sile danes v najtežji borbi za obstanek. Vsa sila uporniškega gibanja v Jugoslaviji, ki stalno moti nemška prometna omrežja na Balkanu, bo prišla sedaj do svojega popolnega razmaha. Vsa nemška prometna organizacija, ki ji ni moči odrekati dovršenosti, je z otvoritvijo drugega bojišča postavljena na najtežjo preizkušnjo. Francoski rodoljubi so se mogoče danes že dvignili, da v vsem posnemajo svoje zaveznike v Jugoslaviji.

Kam bodo zavezniške vdorne sile usmerile glavno težišče svojih sil je danes težko povedati. Zelo verjetno je, da je njihov prvi cilj francoska prestolnica. Mogoče pa je tudi, da se bodo te smeri v teku razvoja dogodkov pomnožile.

Vsekakor je sedanji zavezniški podvig do sedaj v zgodovini neznana amfibijska akcija, v kateri je po izjavi predsednika Churchilla sodelovalo nad 4000

ladij z več tisoč malih izkrcevalnih plovih enot. Po isti izjavi je operacijo podpiralo 11 tisoč letal prve linije, ki so bodisi aktivno sodelovala ali pa čakala v pripravnosti. Ta veliki načrt je brezdvorna najbolj kompliciran in najtežji kar jih pozna zgodovina. G. Churchill je izjavil med drugim tudi tole: "Bitka je sedaj pričela in bo stalno naraščala na intenzivnosti ter bo v prihodnjih tednih zavzela ogromne obsežnosti. Med nami in našimi ameriškimi zavezniki vlada popolno bratstvo orožja in polno zaupanje v sposobnosti generala Eisenhowerja in v njegove sodelavce. Isto zaupanje ima tudi poveljnik ekspedicijske armade, gen. Montgomery. Velike nevarnosti in težkoče so za nami. Prevoz po Rokavskem prelivu je zahteval znatno manjše izgube, kakršne pa smo pričakovali. Bombardiranje našega letalstva je nemško obalno topništvo že kmalu prisililo k molku. Izkrcaje je veljalo mnogo manj izgub, kakor pa smo računali."

Z druge strani so vojni dopisniki poročali, da je sodelovalo pri napadih na severno Francijo v noči

izkrcevanja 31.000 letalcev, ki so v osmih urah odvrgli 10.000 ton bomb.

Začetek je bil potemtakem dober in po poročilih, ki prihajajo z novega bojišča, se operacije razvijajo točno po načrtih.

V zavezniških načrtih je seveda gen. Eisenhower vestno računal z nemško reakcijo. Točno je vedel, da se bo Hitler našopiril kot razkačen purman in stresel svojo jezo s kako nepremišljeno strateško in taktično potezo. V trenutku ko to pišemo na samem bojišču še ni prišlo do resnejše nemške reakcije, zato pa toliko bolj trobi k poplahu Hitlerjeva propaganda. Kar na hitro so mobilizirali oba jugoslovanska kvislinga Pavelića in Nedića in z njimi vse ostale podrepnike in jih nagnali na prigodnostne izjave. Vse te izjave so bile uglasene na isto struno: do zadnjega moža in zadnje kaplje krvi bomo branili "evropsko trdnjavo!" Kakor vse podobne izjave sta tudi ti dve napravili mogoče nekaj malega vtisa na simpatizerje obeh kvislingov v tujini, doma pa je ostalo vse pri starem. Plesnivi smodnik Pavelića in Nedića ne užiga več.

STRAH PRED RESNICO

Kadar koli v našem listu ugotovimo v najblažji obliki po kako grobo krivico nasproti našemu narodu in s pravim imenom krstimo dejanja in povzročilje, je tako kakor če bi podrezal v sršenovo gnezdo. Ljudje so v dolgih časih absolutne diktature popolnoma pozabili na osnovne pravice in dolžnosti javnega mnenja, ker so pozabili tudi na vsa osnovna demokratična načela. Pri tem pa se vse jugoslovanske stranke in frakcije mogočno in junaško bijejo po prsih, da so protifašistovske in da so njihovi politični cilji najmanj takšna demokracija, kakršna vlada v Ameriki ali Švici in da so njihovi socialni cilji najmanj takšni, kakršne je ustvarila Sovjetska zveza.

Če stvarno ugotavljaš in z dokazi potrješ svoje trditve, da je bila Purićeva vlada 100% diktatorski stvor s 100% samosrbsko hegemonistično patino, skrajno nestrpna nasproti Slovincem, te kratkomalo obsodijo, da si zagrizen srbofob. Če od jutra do večera ne vpiješ in kričiš: "Živio partizani!", si antipartizan. Če javno poveš strankarsko-političnim veličinam v Londonu, da so v treh letih brezdelja zločinsko zapravili ugled Jugoslavije, si antipatriot, pa čeprav je to isto obsodbo izrekel sam nekdanji aktivni predsednik jugoslovanske vlade, g. Slobodan Jovanović in je to isto sodbo ponovil sedanji predsednik vlade, g. dr. Šubašić.

Takih "če" bi lahko navedli najmanj za pet številke "Bazovice", saj je pisanih dokumentov na razpolago za štiri polne sefe.

Ali današnjega človeka, Jugoslavana v tujini res resnica tako strašno bode v oči? Ali so programi in miselnosti vseh teh gorečih zagovornikov večrajšnjega nevzdržnega stanja tako šibki, da jih je treba čuvati in paziti kot novorojenčka?

V tej vojni imponirajo samo hrabri ljudje, trdni značaji, neupogljivi, dosledni in taki, ki so vedno v skladu z najvišjim ciljem: Dobro svojemu narodu. Ti trdi značaji pa so v emigraciji povodeneli. Povodeneli so pred vratci blagajne in pred milostjo urada za razdeljevanje visokih položajev. Kar iskreno povejmo: Samo zaradi teh "bakšišev" se upogibajo hrbtenice in samo zato imamo danes celo vrsto

neprepričevalnih zagovornikov večrajšnjega režima in vsega tistega, kar je z njim v zvezi. Žalostna in obenem strašno poniževalna je ta resnica. Vemo, da peče v oči, ali vemo tudi, da so nekateri velmožje ob topli pečici državne sinekure pisarili knjige, z dokumenti in živimi dokazi opremljene, v katerih so — le verujte — še vse druge resnice "odkrili", kakor pa je to storila "Bazovica". Ali so te knjige ostale v rokopisu — zaradi položaja. . . Posao je posao!

Ali resnica ni borzno blago in patriotizem, pa naj bo že jugoslovanski, srbski, hrvaški ali slovenski ne sme biti tržna dobrina. Borzno blago ima po zakonu o ponudbi in povpraševanju vsak dan drugačno ceno in takšen je tudi patriotizem marsikoga na Srednjem vzhodu. . . "Bazovica" pa ni črna borza. . .

Zopet se bodo nekateri razburjali, ali če hočejo končno enkrat vendarle stopiti na tla poštenja in resnice, naj si najprej temeljito izprašajo svojo lastno potrjanost — in se poboljšajo. . . Danes je za za tako pokoro res že skrajni čas. . .

Ponovno ugotavljamo, da ima "Bazovica" in vsi tisti, ki so njeni prijatelji, čisto drugačno mnenje o Srbih in srbstvu, kakor pa bi ga hoteli nekateri predstaviti v tujini. Zato je vsak očitek, da so Slovenci protisrbsko usmerjeni zaradi dveh treh ne vrednih srbskih ljudi ravno taka intriga in ravno taka "podvala", kakršnih smo že mnogo doživeli in tudi preživeli v zadnjih treh letih v tujini. Srbstvo je Piemont Jugoslavije, tega Slovenci nismo pozabili, posebno pa tega ni smelo pozabiti primorski Slovenci. Pri tej veri bomo ostali vse dokler nam srbstvo v domovini ne dokaže nasprotnega.

Pa še nekaj moramo pri tej priliki ugotoviti: "Bazovico" podpira moralno in materialno naš mali človek, zato je tudi ostala pri življenju. Borila se bô tudi nadalje — dokler ji bo življenje zajamčeno — samo za pravico in resnico. "Bazovico" poznajo gotovi krogi le, kadar je treba o njej kaj slabega povedati. Da ni zopet po sredi kakā mala nevoščljivost. . .

RIM V ZAVEZNIŠKIH ROKAH

Prejšnjo nedeljo, 4. junija zjutraj so čete 5. ameriške armade zmagoslavno vkorakale v večno mesto Rim. General Alexander je zopet pokazal svojo vojaško sposobnost. Zloglasna os Rim-Berlin se je s tem definitivno preklala. Šibki konec je ostal v zavezniških rokah.

Slovenci in Jugoslovani smo vest o zavzetju Rima sprejeli s posebnim zadoščenjem. Prav posebnega zadoščenja pa smo deležni mi Primorci. Za nas je bil Rim polnih 25 let sovražnik števil. To ni bil samo fašistovski Rim, pač pa Rim v celoti. To je tisti Rim, ki je polnih zadnjih 50 let hujskal tržaške renegate in nacistično fakinažo h pogromom na Slovence. To je tisti Rim, ki nam je že pred več ko 80 leti ukradel Beneško Slovenijo. Rim, ki si je z izsiljevanjem in ceno 600.000 Jugoslovanov leta 1915 pridobil naslov nevrednega zavezniškega plačenca. Rim, ki je po zakotnih beznicah kupčeval za našo zemljo in 4. junija 1915 v Idskem pri Kobariidu postrelil 11 slovenskih mož in fantov. Rim, ki je med prvo svetovno vojno odgnal v koncentracijska taborišča na tisoče Slovencev in Slovenk, od katerih je veliko, število pomrlo od stradanja in mučenja. Še dva slovenska moža so istega leta ubili Lahi. Ta Rim ni bil fašistovski...

Rapallo 1920. To je Rim grofa Sforze. Rim, ki ga je ameriški zgodovinar Shotwell v svojih spominih o mirovnih pogodbah, ocenil za nevrastenika, ki živi pod stalnim strahom boljševeške poplave. Tokratni prvi bojevnik protisovjetske gonje, ki se danes z dobrikanjem štuli med zavezniške prisklednike, je takrat na račun Jugoslavije "ustvaril" najpopolnejše meje po Alpah in pobasal jugoslovansko Istro, naše otoke Lošinj, Crez, Lastovo, Zader z okolico, s 600.000 jugoslovanskega prebivalstva, ki ima 91% jugoslovanske zemlje, v laško nenasitno bisago. Poleg tega je ta "demokratični" laški prvak za dva ducata laških renegatov v Dalmaciji zahteval še vse mogoče privilegije in zaščite, medtem ko je bila vsa naša manjšina pod Italijo popolnoma prepuščena igri živalskih nagonov laške rase, ki je 25 let trpinčila naš narod, ropala, požigala, morila in pokradla vse, kar je bilo slovanskega. Tudi ta Rim ni bil fašistovski...

Ko je bila Jugoslavija ustvarjena in so Lahi in Nemci Slovenijo oskubili do samih kosti, laški samogoltnosti in brezmejni požrešnosti še ni bilo zadoščeno. Prvi "duhovni oče" moderne Italije Gabriele d'Annunzio, s katerim se ravno tako postavljajo fašisti, kakor se ž njim šopirijo Sforza, Salvemini, Benedetto Croce in drugi laški "demokratje", je o Jugoslaviji 8. maja 1920. "neki visoki vojaški osebnosti" sporočil tole:

LA PROFEZIA DI GABRIELE D'ANNUNZIO

Bisogna opporsi alla costituzione definitiva del SHS; distruggere il mostro jugoslavo.

Ho studiato da vicino il moto croato contro il predominio serbo e l'ho favorito come ho potuto, spesso impedito dalle più aspre angustie.

Il destino del Regno jugoslavo è segnato. Non è formato secondo le leggi della vita statale. "Si dissolverà, perirà."

Degli indizi mi fanno prevedere certa l'agonia e la morte di questo nostro avversario.

Il quale, in ogni modo, per fatto storico ed etnico, "deve perire," anche se riesca temporaneamente ad interrompere e a rompere il cerchio che lo serra.

(Messaggio inviato da Gabriele d'Annunzio l'8 maggio 1920, ad un'alta autorità militare italiana.)

(Prerokovanje Gabriele d'Annunzi—Potrebno se je zoperstaviti dokončni ustanovitvi države SHS; potrebno je uničiti jugoslovansko pošast.— Od blizu sem proučil nagib Hrvatov nasproti srbski nadvladi, ki sem ga podpiral, kolikor sem mogel, pogostokrat oviran z najbolj sirovimi žalitvami.— Usoda jugoslovanske kraljevine je zapečatenjena. Ni bila ustvarjena po zakonih državnega življenja. "Da, razkrojila se bo, poginila bo."— Nekatera znamenja kažejo na gotovo agonijo in smrt tega našega nasprotnika.— Na vsak način "mora poginiti" zaradi zgodovinskih in etniških nujnosti, četudi bi se mu posrečilo začasno pretrgati ali zlomiti obroč, ki ga obdaja.)

Tudi ta Rim ni bil fašistovski.

Kaj naj povemo o fašistovskem Rimu, ki je en sam rdeči madež slovenske krvi, ena sama debela solza slovenskega trpljenja in en sam grob slovenskih mučnikov? O tem fašistovskem Rimu smo govorili in pisali 25 let. To bodo pričali: Gortan, Bidovec, Marušič, Miloš, Valenčič; Bobek, Ivančič, Vadnjal, Tomažič, Kos in vse ostale znane in neznanne žrtve fašistovskega divjaštva in barbarstva. Stoletja in stoletja bodo o tem govorili goli zidovi vpepeljenih slovenskih vasi in domov, ki jih bo slovenski narod tudi po vojni ohranil za vsako vas vsaj v enem primeru kot spomin in opomin dvatisočletne rimske kulture.

Govorili in pisali smo vsemu svetu, posebno pa lastnim bratom Jugoslovanom. O tem Rimu bodo mogoče še nekaj dodali vsi tisti, ki so na največji primorski narodni praznik 10. junija 1940, na dan, ko si je Italija sama podpisala smrtno obsodbo, obenem s tem podpisom pa odprla Primorcem vrata v svobodo, naslovili na fašistovski Rim, med drugim tudi takale sporočila:

LA JUGOSLAVIA HA RESO I CONTI

Appello rivolto al Duce dal Comitato Nazionale Croato nel giugno 1940.

Il 10 giugno 1940 il "Comitato Nazionale Croato per la redenzione ed il ripristino dello Stato indipendente Croato" fece pervenire al DUCE, da Zagabria, il seguente appello, che reca la firma dei delegati di 66 Comitati nazionalisti:

... Perciò noi sottoscritti delegati della organizzazione nazionale croata di tutte le regioni croate, radunati nel Comitato nazionale per la redenzione e per il ripristino dello Stato croato indipendente ci dirigiamo al Duce della Grande e Gloriosa Italia Fascista, alla quale chiediamo di volerci aiutare ed inviare il suo valeroso esercito alla difesa della sacra e giusta causa della Nazione croata...

... La nazione croata attende con la massima fiducia il grande gesto redentore veramente degno del Grande Duce, della gloriosa e potente Nazione italiana, del Fascismo, che per primo ha indicato alle Nazioni di tutto il mondo la nuova via alla giustizia e ad una nuova vita.

Obbedienti al nostro Capo e volenterosi di mettere in esecuzione i suoi ordini, esprimiamo al Duce e a tutta l'Italia fascista la nostra ammirazione e la nostra gratitudine.

TELEGRAMMI AL DUCE DAI CROATI RESIDENTI IN AMERICA

Il 18 aprile 1941 è parvenuto al DUCE, da Buenos Aires, il seguente telegramma del presidente della "Hrvatski Domobran."

La "Hrvatski Domobran," a nome di 200 mila croati di Sud-America, saluta Vostra Eccellenza e l'eroico popolo italiano, ringraziando per la Vostra simpatia verso la Croazia, libera e indipendente.

Dio guardi Vostra Eccellenza! Viva l'esercito liberatore d'Italia! Viva la Croazia libera e indipendente! Viva il nostro Capo Ante Pavelic! Za doma sprenmi (Pronti per la Patria)!

Presidente Ivanovic;

Per i Croati del Sud-America: Ante Vaenta, Zlatko Fraisman, Ante Baman, Ante Dolanin, Marijan Baljan, Pavao Susnjara, Ivan Markota, Florian Turk, Mateo Mercep.

MESSAGGIO AL DUCE DAI MONTENEGRINI

Il Comitato per la liberazione del Montenegro... si rivolge a Voi, Eccellenza, per impetrare la liberazione dei fratelli immeritamente asserviti... Il Comitato costituitosi a Tirana rappresenta tutto il Popolo Montenegro pronto a qualsiasi sacrificio per la sua libertà.

Lucca Rashkovic, membro del Comitato rivoluzionario; Gioke Pavelic, Drago Maravic, Jovano Jovanovic, Abdulah Torkovic.

MESSAGGIO AL DUCE DAI DALMATI

Il 14 aprile 1941, al DUCE è pervenuto il seguente telegramma:

I sottoscritti italiani della Dalmazia redenta e irredenta, anche a nome delle molte migliaia di altri profughi loro fratelli dispersi per la Penisola, salutano con esultanza l'entrata delle vittoriose armi italiane nel territorio della Jugoslavia fedifraga e manifestano al Duce la certezza che sia ridata all'Italia ed agli italiani tutta la Dalmazia, da Veglia del Carnaro all'Albania. Col saluto fascista.

Alessandro Dudan, Francesco Salata, Antonio Tacconi, senatori; ed altre 150 firme.

(MINISTERO DELLA GUERRA. GABINETTO: UFFICIO PROPAGANDA — SUPPLEMENTO AL XV NOTIZIARIO — No. 503471/43.641 di Prot., 29 aprile 1941—XIX—Roma 1941 Anno XIX).

Tec dokumente smo z vsemi originalnimi pravo-pisnimi napakami v našem jeziku objavili zato, da dokažemo, kako malo so nekateri lastni bratje verjeli in upoštevali našo bolečino in tudi zato, da bodo sedaj vendar enkrat do same golote spoznali peščeno

moralno moč tistega Rima, ki so se mu klanjali in prilizovali. Težak mora biti glavobol Pavelića in podobnih izdajalcev v teh, za nas Primorce tako utuhe polnih dneh.

To je bil posvetni Rim. Rim laške objestnosti, neomejene domišljavosti in legendarne strahopetnosti. Danes je ta posvetni Rim osvobojen. V njegovem lastnem interesu in v interesu poveljnega maru in reda v Evropi ter v duhu novega, nastajajočega časa je potrebno, da ta politični Rim napravi generalno pokoro, ves v celoti. Ne samo Rim Benita Mussolinija, pač pa Rim vseh ustanovnikov in gorečih zagovornikov laške imperialistične politike "sacro egoismo". Zasedeni Rim mora v temeljito žehto in šele tedaj, ko bo popolnoma očiščen, lahko najde in si poišče zopet dostojno mesto na zemeljski obli.

Zavezniške zmagovalne oborožene sile pa niso osvobodile samo posvetnega Rima, osvobodile so tudi katolški Rim. Sv. Stolica je danes na prijateljskem, zavezniškem ozemlju. Sv. Oče bo sedaj imel dovolj prilike, da spregovori nekaj odkritih in iskrenih besed, drugačnih kakor smo jih do sedaj poslušali... Sedaj, ko je enkrat za vselej strt pritisk Hitlerjevih agentov in Mussolinijevih plačencev na Vatikan, je potrebna jasna in odločna izpoved najvišje osebnosti katoličanstva. Potrebna je javna obsodba množestvenega krvoprelitja katoličanov na Primorskem, ki so bili vseh 25 let tako skopo deležni rimske duhovne ljubezni. Vesoljno katoličanstvo želi danes zvedeti od svojega najvišjega duhovnega pastirja, kaj misli sv. Oče o prusijaških pokoljih na Poljskem, v tej zibelki katoličanstva, v Franciji, v Jugoslaviji, v Sovjetski Rusiji in celo v sami Italiji. Čas je, da sv. Oče javno obsodi zverinska pokolja ustašev pred tremi leti, ki jih domača duhovščina ni zadostno obsodila, v kolikor je z nekimi sicer majhnimi izjemami celo sodelovala. Potrebna je iskrena in odločna beseda ne zaradi sto in stotisoč dragocenih srbskih življenj, ki jih na žalost ni več mogoče vzbuditi k življenju, pač pa je taka beseda potrebna živim Jugoslovanom, katerih vera v pravičnost in enakopravnost je bila v teh letih postavljena na tako težko preizkušnjo...

To sta dve čisto duhovni in moralni nalogi, ki jih zaveznikom nalaga zasedba Rima. O drugih političnih in strateških važnostih zavzetja Rima bomo spregovorili ob drugi priliki.

Prva prestolica Evrope je padla, obenem pa je padlo glavno zatočišče tistih fašistovskih razbojnikov, ki so bili glavni hujskači nacističnega Berlina in ki so glavni duhovni krivci sedanje vojne. Stalno je namreč treba držati v spominu, da bi do današnje vojne gotovo še ne prišlo, če bi Mussolini ne dal potuhe berchtesgadenskemu zločincu in če bi ga z lastnimi vzgledi v abesinski pustolovščini naravnost ne dražil k posnemanju. Te laške krivde ne sme izbrisati prav nobeno mešetarjenje in nobeno potuhnjeno prilizovanje današnjih laških brodolomcev!

Še ena ugotovitev je potrebna. Pred nekaj dnevi je baje maršal Badoglio anuliral premirje s Francijo, to se pravi, da se je odrekel tistega huronskega kričanja pred štirimi leti, ki ga je sam osebno poslušal in mogoče tudi slinil... Badoglio do danes še ni anuliral laške "aneksije" Slovenije, Dalmacije in drugih jugoslovanskih pokrajin.

DRUGO BOJIŠČE

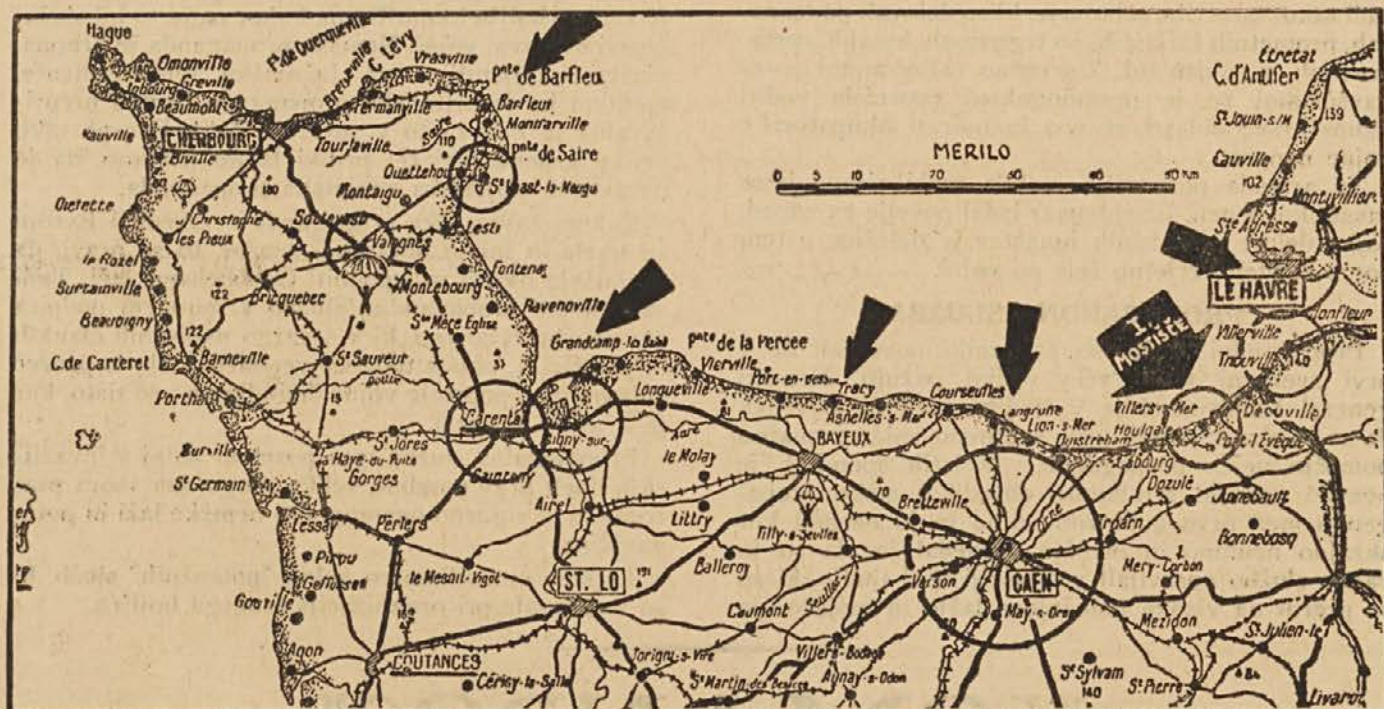
Zgodovina bo zabeležila izkrcaje zavezniških oboroženih sil v Normandiji kot največji vojaški podvig sedanje dobe. Vojaški strokovnjaki in bodoči častniki vseh vrst orožja pa se bodo na dolgotrajnih predavanjih seznanjali z delom in organizacijo največjega stratega druge svetovne vojne, generala Eisenhowerja kakor ga je pred dnevi krstil moskovski list "Rdeča Zvezda".

Priprave za drugo bojišče so prav za prav pričele že pred štirimi leti takoj po evakuaciji pri Dunkerque-u. V tem času so se britanski vojaški voditelji seveda v prvi vrsti bavili z vprašanjem obrambe

tanje so potemtakem nujno zahtevale temeljito očiščenje sredozemskih in afriških komunikacij. To se je zgodilo pred dobrim letom dni, ko so zmagovite zavezniške armade likvidirale os v Afriki. Od tega časa dalje so pričele intenzivne priprave za drugo bojišče.

TAJNA SLUŽBA

Zavezniška tajna služba je delala s polno paro. V vseh delih zasedene Evrope je bilo treba organizirati zanesljive obveščevalce, ki so z največjo natančnostjo in z najmodernejšimi sredstvi sledili in opazovali sovražnika na vsakem koraku. Hitler je

Velike Britanije, ki je takrat imela prav za prav eno samo kompletno oboroženo divizijo. Ta divizija je bila zrklo, okrog katerega je počasi, vztrajno in uspešno rasla vojaška moč Velike Britanije. Te napore in težave razumeti v resnici ni lahko. Vedeti pa je treba, da je Velika Britanija gosto naseljen otok, ki je skoraj v vseh surovinah popolnoma odvisen od uvoza. Zato je jasno, da so se morali državniki Velike Britanije najprej pobrigati zato, da povežejo vse dele britanskega cesarstva in jih mobilizirajo za težke in naporene naloge vojnih naporov. V prvi vrsti bi bilo vsekakor potrebno, kljub do skrajnosti povečani delavnosti nemških podmornic, zajamčiti dolge vodne poti, predvsem Suez in Gibraltar.

Lahi in Nemci so bili v tem času že vsidrani na afriških obalah Sredozemskega morja. Po Maroku, Alžiru in Tunisu so se sprehajale laške vojaške komisije, v Libiji pa so zbirali Lahi mogočno vojsko za vdor v Egipt. V Vzhodni Afriki so Lahi hitro opravili z nekaj bataljoni britanske vojske in zasedli Britansko Somalijo. Strategične potrebe Velike Bri-

dobro vedel, da ga zavezniki ne bodo samo gledali, kako se šopiri po vsej Evropi, pač pa da bo prišel dan, ko se bo moral resno postaviti v bran milijonskim armadam, ki so se zbirale tako v Veliki Britaniji kakor v Sredozemlju. Zato je Hitler mobiliziral vso Evropo, da bi čim bolj utrdil takozvano evropsko trdnjavo. Ali vsako tudi najmanjšo utrdbo, ki so jo Nemci zgradili kjer koli, je vestno opazovalo oko tihega junaka evropskega uporniškega gibanja. Vsi ti podatki so se vestno zbirali in kartografi so imeli mnogo posla, da te podatke verno zabeležijo, jih dopolnjujejo in popravljajo na vojaških zemljevidih, ki jih bodo imeli s seboj pri vdoru poveljniki tudi najmanjših borbenih enot. Londonski listi poročajo, da so bile v ta namen mobilizirane vse britanske tiskarne, ki so sposobne za kartografska dela.

Seveda niso bili marljivi ogledniki edini, ki so dobavljali tajni službi potrebne podatke. Ogledniško letalstvo R.A.F.-a je pridno verificiralo podatke in tako je rasla slika tajne zavezniške proizvodvalne službe in se izpopolnjevala do vseh podrobnosti.

TAJNA PODZEMELJSKA ARMADA

Istočasno s poizvedovalno službo se posebno izurjeni zavezniški častniki organizirali po vsej zasejeni zahodni Evropi tajno podzemeljsko armado, ki bo stopila v akcijo takoj po vdoru zavezniških obojnih sil. Moč te armade seveda ni znana, organizacija pa je bila izvršena do najmanjših podrobnosti. Poleg pravih bojnikov, ki jim bodo zavezniki dobavljali orožje in strelivo, so organizirali posebne sabotazne posadke. Za to delo je bilo treba na ducate in ducate inštruktorjev, na stotisoče brošur in uporabnih navodil z nazorno podanimi predpisi o vseh mogočih uporabnih sredstvih, ki so za taka dela potrebni. Ne zadostuje samo določena količina razstreliva in vžigal, pač pa je za razrušitev določenega vojaškega objekta potreben marljiv študij, kako se doseže čim večja učinkovitost z upoštevanjem vseh varnostnih ukrepov. Potrebno pa je bilo izvežbati tudi takozvane tihe saboterje, ki so delovali po tovarnah, prometnih križiščih, po trgovinah, hotelih, restavracijah, pivnicah itd. Z izredno rafiniranimi potegavščinami se je premnogokrat posrečilo voditi okupatorske oblasti za nos in ovirati okupatorske vojne napore.

Ta armada podzemlja je bila mobilizirana istočasno, ko je gen. Eisenhower izdal povelje za napad. Kako deluje in kakšnih junaštev je deležna, o tem bomo zvedeli verjetno šele po vojni.

PROPAGANDNA SLUŽBA

Propagandni službi so zavezniki posvečali že v prvi svetovni vojni zelo veliko pažnjo. Nemški general Lundendorff je v svojih spominih povedal, da so zavezniki dobili prvo svetovno vojno z znatno pomočjo večše propagande. V istih spominih je nemški general strahovito obsodil nemško propagando med prvo svetovno vojno in jo označil kot skrajno neumno in otročjo. Povedal je, da so to važno službo opravljali v Nemčiji tisti ljudje, ki so se prerili na visoke položaje z lažjo in zvijačo, pa

so zato mislili glavni akterji nemške vlade, da bodo ti ljudje najbolj sposobni, da lažejo svetovni javnosti in nemškemu narodu. Že takrat so namreč nekateri smatrali, da je laž najuspešnejše propagandno sredstvo. S takimi modrijani smo, mimogrede povedano, imeli opravka tudi med našimi domačimi propagandnimi veličinami.

Za uspešno propagando je potreben temeljit študij, je potrebno znanje psihologije in logike, znanje zgodovine, politike in javnega življenja sploh. Iztirjene ekzistence so na tem poprišču samo v nepopravljivo škodo.

Zavezniška propaganda je spretno in duhovito pronicala in se uveljavljala. Res je, da jo je vsakokratna zunanja politika Velike Britanije večkrat postavljala v zadrego, vendar je svojo nalogo dobro izvršila. O sedanji nemški propagandi bi se reklo, da je zopet utemeljena na laži in prevari, čeravno je znatno boljše kamuflirana kakor pa je to bil slučaj v prvi svetovni vojni. Nemška propaganda je hrupna, verjetno dojemljiva za južnjaške temperamente, medtem ko je britanska propaganda hladno prepričevalna in ima za to v severnih delih Evrope tako velike uspehe. Pri tej priliki lahko povemo, da je naravnost mojstrska sovjetska propaganda.

Naloga zavezniške propagande v zasedeni Evropi so imele in imajo obrambni značaj, to se pravi, da poskušajo ovreči in izpodbiti Goebbellovo laž. Tudi zavezniško propagandno službo v mnogem podpira zavezniško letalstvo, ki v stvarno napisanih člankih in pamfletih, včasih mogoče vendarle malo le preveč suhoparno - popisuje vojne dogodke in vse tisto, kar je z njimi v zvezi.

Propagandna služba igra posebno sedaj v invazijskih dneh prav posebno veliko vlogo, ker mora pravočasno in sigurno onemogočiti nemške laži in potegavščine.

Tu smo omenili samo nekaj "pomožnih" služb, ki so sodelovale pri organizaciji drugega bojišča.

KOMANDOSI

(Brigadir Lord Lovat)

Čeravno sem bil vojak že v prvi vojni, smatram, da sem po poklicu — rejec. Redil in odgajal sem v svojem življenju vse vrste čistokrvnih živali, vključno dirkalne konje. Dober rejec ima pri odgoji pred seboj en sam cilj, doseči čim višjo stopnjo dovršenosti.

Isti cilj ima pred seboj tudi vaditelj komandosov, ali se tu pojavlja komplikacija. Pri reji in odgoji najrazličnejših pasem, rejec dobro ve, ob kakšnem trenutku lahko računa, da bo dosegel najvišjo stopnjo perfektnosti. S komandosi je stvar drugačna: ob vsakem trenutku morajo biti v odlični formi in to največkrat v zelo kratkem času.

Mnogo so pisali in govorili o težkih telesnih preizkušnjah, ki jih zahtevajo od britanskih komandosov. Res je, da mora moštvo znati premagati najrazličnejše prirodne ovire: prebroditi reke, preplezati visoke vršace, živeti pod milim nebom ob

vsakem vremenu in preteči razdalje, ki jih smatrajo, da so daleč preko človeških moči. Vse to pa ni najvažnejši del urjenja komandosov. Lahko je najti zadostno število mladih ljudi, ki bi se v teh stvareh izurili in jih izvajali ravno tako dobro, kakor komandosi.

Kaj zahtevamo od komandosov?

Od komandosov zahtevamo še vse druge telesne in duhovne sposobnosti, ki so mnogo važnejše. Predvsem omenjam disciplino, sposobnost zapovedovanja, podjetnost in zaupanje v samega sebe. To so glavne značilnosti, ki jih iščemo pri izbiri vojakov za naše enote in ki jih utrjujemo ves čas urjenja.

Številne objavljene fotografije prikazujejo komandose na povratku z drznih podvigov s počrnelimi obrazi, z raztrganimi in umazanimi oblačili, s čudnim obuvalom itd. Vse to je ustvarilo splošno mnenje, da sta disciplina in vojaška drža pri komando-

sih nepoznani vojaški lastnosti. To je popolnoma napačno mnenje, ki ga želim enkrat za vselej ovreči.

Ravno ista disciplina se zahteva od komandosa, kakršna vlada v gardi. Povelja se nikdar ne izdajajo v obliki prošenj; šibki častniki ali podčastniki prav nič ne imponirajo komandosom. V trenutku, ko pričinja borba, nastopi takojšnja in brezpogojna poslušnost. Posadke se bore in nadaljujejo z borbo z lévo srčnostjo.

V uniformi komandosov ni séveda nič ceremonialnega. Komandos nosi volneni beret namesto jeklene čelade. To iz posebnega vzroka: da lažje hitrejšje teče, se lažje namesti in dela manj šuma ponoči. Verujem pa, da na triumfalnem pohodu končne zmage ne bo elegantnejšega vojaka kot je komandos.

Izurjenje za vsako zemljišče

Pri vežbanju komandosov polagamo posebno važnost, da jih izurimo za ogledniško službo in ostrorelce. Prav posebno pa se morajo znati prilagoditi vsakemu zemljišču. Za nekatere vojake, kakor n.pr. za škotske hribovce je izurjenje zelo preposto. Njihove navade je potrebno samo spraviti v red. Drugače je z mladeniči, ki pripadajo ljudskim okrajem Londona. Za njih je vse to novost. Zato pa tudi iščemo samo take fante, ki se hitro prilagodijo novim zahtevkam. V glavnem izbiramo mladeniče med 20 in 25 letom. Pogostokrat pa se dogaja, da so tudi možje s 30 leti izvrstno uporabni za komandose. Kako jih vežbamo?

Divji lovec prav dobro ve, da je mogoče ponoči iz šuma, ki nekje nastaja, izvedeti dragocene podatke. Taki podatki, ki jih razkriva šum sovražnika, so tudi za komandosa izvanredno zanimivi. V teku treniranja je potrebno, da te šume fantom vdomačimo, zato se v prisluškovanju urijo v temnih, tihih nočeh.

Šum, ki ga povzročajo vojaki, kadar se spenjajo čez žične ovire, je zelo lahko reproducirati. Ali pa udar kladiva, s katerim tolčejo po kolih. Šum, ki ga povzroča puška pri pregledu, če je nabita. Menjanje straž. Šum, ki ga napravlja vžigalica, kadar jo podrgnemo ob škatlico, da bi jo vžgali. Godrnjanja in glasovi. Šum klešč, s katerimi preščipajo bodočo žico itd.

Vážnost sluha in vonja

Vežbanje za prisluškovanje šumov pričinja na daljavi 200 metrov za neizvežbane začetnike. Postopoma raste razdalja. Ob zaključku vežbanja mora komandos v mirni tihí noči razločiti tresk vžigalice, ki jo nekdo vžiga, na daljavo 600 metrov. Tudi vonj je zelo važen in dragocen pripomoček za ogledno službo. Duh tobaka ali kmetskega ognjišča je mogoče tudi neizvežbanemu ločiti. Ugotovitev šuma ali duha najrazličnejših vrst in ob najrazličnejših prilikah lahko pove patroli komandosov z vso točnostjo, ali se sovražnik zbira k protinapadu, ali je sovražna patrolja izolirana, ali se sovražna enota utrjuje, ali zapušča postojanko itd.

Za izurjenega komandosa ni prav nič težko razlikovati ofenzivne zvoke od defenzivnih. Moram pripomniti, da lahko številni šumi, ki jih človek zaznava z zasedene strani, posebno ponoči, kaj lahko izdajo ves nameravani podvig. Komandosi so izvežbani, da se potuhnejo kakor bi bili kos lesa, če je sovražnik njihovo prisotnost zaslutil. Dopove-

dujemo jim, da bo v neposredni bližini sovražnika tisti nasprotnik najprej mrtev, ki se je prvi zganil, ker s tem pač izda nasprotniku svojo prisotnost.

Ponoči

Ponočno vežbanje je izredno važno. Med drugim urimo komandose tudi v tehle večinah:

Če je le mogoče se ima komandos gibati proti vetru kakor lovec, ki zasleduje srnjaka. S tem komandos zaznamuje lahko šum in vonj, ki prihajata s strani sovražnika, obenem pa varuje samega sebe, posebno pred zavohanjem policijskih psov, ki se jih Nemci radi poslužujejo.

Kadar komandos napreduje, mora paziti, da ima lunin svit vedno za seboj. Nikoli ne sme pozabiti, da točno ugotovi položaj, predno odide na patroljo. Strogo je treba paziti, da izvežbanega komandosa ne izda lastna senca, bodisi ponoči bodisi podnevi. Posebne težave so v megli. Ne smemo pozabiti, da je megla dober prevodnik šumov, ali da je ugotovitev smeri zvoka v megli izredno težavna.

Komandos se mora redno ustavljeti in poslušati. Ob takih prilikah vsakega normalnega človeka prijemlje kašelj ali pa živa potreba, da si očisti grlo. Komandos mora vse te reflekse imeti v popolni oblasti in ne bo nikoli zakašljaj, če je to njegova volja. Močni kadilci, revmatiki in tisti, ki imajo kako okvaro dihalnih organov, ne morejo izpolnjevati takih nalog.

Naloga oglednika je, da ugotovi sovražno stražo, da to signalizira vodstvu ali pa da spremlja patroljo do samega kraja, ne da bi ga sovražnik opazil.

Častniki komandosov se ravno tako urijo v vseh večinah kakor moštvo, vendar se od njih zahteva še nekaj več. Spijo pod milim nebom, tekajo, plavajo, si sami kuhajo in imajo ravno iste prevozne možnosti na razpolago kakor njihovi vojaki. S svojo posadko so povezani na življenje in smrt; veže jih isti duh in to je osnovni zakon komandosov.

V začetku vežbanja je glavna naloga v tem, da se vsak vojak priuči zanašati se na samega sebe. Z malenkostnim zneskom, ki ga prejme komandos-novinec, se mora naučiti, da si preskrbi živež in prenočišče.

Pogostokrat se dogaja, da dobe komandosi zvečer povelje, naj bodo naslednjega dne zjutraj na mestu, oddaljenem 30 do 45 kilometrov od vežbališča. Poznam slučaj, da so zahtevali biti v desetih urah na mestu, oddaljenemu 80 kilometrov od bivališča. Kako komandos prispe na določeno mesto in ob kakšni uri odpotuje, to je njegova stvar. Ob določenem času mora biti na mestu.

Komandose lahko izbirajo med vojaštvom vseh britanskih vojaških enot. Komandosi, s katerimi sem bil v Dieppu so pripadali 65 različnim polkom.

Komandosi imajo ogromne zasluge za otvoritev drugega bojišča. Številni njihovi podvigi so omogočili zavezniškemu vrhovnemu poveljstvu, da pride do najpodrobnejših podatkov tudi v tistih skrivnostih sovražnika, ki so bile navadnemu zemljanu prikrite. Delo komandosov je v mnogem pripomoglo k novim taktičnim rešitvam, ki so bile izdelane na podlagi izkušenj živih prič, ki so jih na licu mesta preizkuševali. Komandosi so britanski izum. Danes imajo podobne formacije tudi Amerikanci.

PET GLAVNIH NALOG ZAVEZNIŠKEGA LETALSTVA

(Oswald Dutch)

Letalski zavezniški podvigi, ki so samo priprava za drugo bojišče na zahodu, so pričeli izvajati nove strategične in taktične naloge začetkom meseca januarja t.l. Njihov namen je:

1. uničenje nemškega lovskega letalstva;
2. razdejanje nemških zahodnih utrd;
3. izločiti iz uporabe nemška letališča v Franciji in Belgiji;
4. izpodrezati nemško prometno omrežje;
5. preprečiti vsak nemški protinapad na morju.

Uničenje nemškega lovskega letalstva je najtežje vprašanje, ki se postavlja. Zavezniki so računali, da bi zadostovalo 60 dni poletov pri ugodnem vremenu, da bi se ta cilj dosegel. V sredini meseca aprila je bila moč nemškega letalstva znatno pod povprečjem zadnje jeseni, medtem ko bi morala biti ta moč po Goeringovem načrtu v teku 1942 do 1944 štirikrat večja. Dnevni napadi ameriškega letalstva in zračne bitke, ki so se pri teh poletih razvijale, so Nemce stale ob vsakem napadu po 100 do 150 lovcev. Bombardiranja nemških letalskih tvornic pa so preprečila izdelavo rezerv. Pri tem so glavno besedo imela britanska letala. Jasno je, da čim manj bo sposobnih nemških letal za napade na invazijsko ladjevje, tem manjše bodo zavezniške izgube ob tem času. Premoč lovskega in bombnega letalstva je poglavitni pogoj za uspeh izkrcavanja.

Razdejanje nemških zahodnih utrd in težkega topništva vzdolž Rokavskega preliva je drugi pogoj za uspeh. Več mesecev so uradna britanska vojna poročila javljala, da so bile vojaške naprave na Rokavski obali glavni letalski napadalni cilji po dnevi in ponoči. Med vojaškimi objekti so bile betonske zgradbe, izpostavljene postojanke, tankovske zapreke, topniške baterije, kakor tudi orjaški obalni topovi, ki obstreljujejo britansko obalo, verjetno pa tudi raketni topovi.

Neprestano sistematično bombardiranje letališč v Franciji, Belgiji in na Nizozemskem ima dvojni cilj. Iz tega ozemlja se dvigajo nemška lovska in ogledna letala za napade v Veliki Britaniji in za fotografično snemanje obrežnih okolišev in luk britanskih otokov. Že več mesecev si nemška ogledna letala ne upajo več nad ozemlje Velike Britanije po dnevu in se omejujejo na nočne polete, da s pomočjo raketne svetlobe pridejo do kakega posnetka. Zato je zelo važno, da se zavezniki trudijo izločiti sovražna letališča, v kolikor je to pač mogoče, še predno bi podvzeli večje amfibijske podvige, posebno pa bo to važno v teku samih operacij. Zavezniška taktika v tej smeri je že pokazala svoje bogate sadove ob priliki izkrcavanja na Sicilijo, pokazala pa je tudi vso važnost, ki jo nudi letalska premoč kot taka.

Izpodrežnja nemškega prometnega omrežja z Rokavskim obrežjem je dokazala vso svojo učinkovitost in je bila tudi zasnovana na pridobljenih izkušnjah. Polni zadetek na progo ali na most prekinja promet za en dan, ali celo samo za nekaj ur. Tehniški napredki, ki so bili doseženi v tej vojni, omogočajo popravila z neverjetno hitrostjo. Na drugi strani pa je zadeva drugačna, če so bile uničene

signalne naprave, zasuti dohodi na postaje, uničene naprave za premikanje, kurilnice, naprave za obračanje lokomotiv, vodni rezervuarji itd. Vseh teh stvari pa ni mogoče takoj nadomestiti in obnoviti, če niso pri roki vsi potrebni nadomestni deli. Zavezniški letalski napadi iščejo zato velika železniška križišča, obširne tovarne postaje, velike domovne postaje lokomotiv in železniških vagonov, nakladalna in izkladalna železniška središča, nadzorna vmesna postajališča itd. Na stotisoče potniških in tovornih vagonov je bilo uničenih, na tisoče kilometrov železniških prog je izven prometa, na stotine lokomotiv je bilo poškodovanih in celi munijski vlaki vpepeljeni.

Najučinkovitejši britanski bombni polet je bil napad na ogromno postajo Juvisy, v bližini Pariza. Ta postaja je bila skoro popolnoma neuporabna skozi več tednov. Na ducate železniških tračnic je bilo popolnoma uničenih, vojaški nemški vlak pa je ves zgorel. Naprave za premikanje in cela vrsta vlakov, ki so bili pripravljani za odhod v razne smeri je bilo onesposobljenih. Na sto in sto bomb je padlo naravnost na središče postaje. Podobni uspehi so bili doseženi tudi na glavnih železniških progah, ki vežejo Nemčijo z Rokavskim obrežjem. Uničene so bile postaje naprave v Koelnu, v Aix-la-Chapelle-u, v Rouen-u, v Laonu in Gandu. Ves promet seveda s tem ni bil popolnoma ustavljen, ali je bila zinogljivost teh prog ogromno zmanjšana.

Peta važna zavezniška naloga priprave za drugo bojišče je zapora nemškega pomorskega prometa v smeri Severnega morja, Rokavskega preliva, Biskajkega zaliva, kjer bi mogle sovražne ladje motiti zavezniške amfibijske operacije. Napadi proti nemškemu ladjevju vzdolž zahodnih obal, proti motornim torpedovkam in motoriziranem topništvu imajo podobne svrhe. Sem spada tudi sistematična setev morskih min v sovražno vodovje. Zavezniške mine v Baltičkem morju, v Skageraku in Kategatu, v Severnem morju in drugje mogoče ne preprečijo vseh premikov nemške vojne mornarice, ali gotovo je, da povzročajo velike zamude.

Te težke naloge se sedaj na drugem bojišču v Franciji ponavljajo čez dan in ponoči nepretrgoma. Dnevnik poročajo o 10000, 13000, 15000 vzletih. Glavne nemške utrjene postojanke ob obali so neprestano pod udarci zavezniških bombnikov. Lovci pokrivajo mogočno zavezniško vojno in trgovsko mornarico, ki prevaža pojačanja in vojno gradivo vseh vrst na osvojena mostišča. Velika prevozna in jadrnalna letala so prevozila v eni sami noči — po nemških poročilih — štiri padalske divizije. Srednji in lahki bombniki obdelujejo nemško ozadje, posebno pa prometna omrežja. Kljub temu obiski nad Nemčijo niso prav nič izostali.

Prav v zadnjem času so bili vpostavljeni povratni letalski poleti med južноеvropskim in sovjetskim bojiščem. Ameriški bombniki vzletajo iz italijanskih letališč nad vojaške cilje v Bolgariji in Romuniji in ko so se znebili smrtonosnega tovora nadaljujejo s poletom dalje v ozadje vzhodnega bojišča.

AUSTER-LETALO

(Od posebnega dopisnika iz Anglije)

Tekel sem čez malo polje nekje na Angleškem. Nedaleč od mene je pristalo letalo, letalo neverjetne počasnosti. V trenutku ko je pristalo, sem tekel polni dve milj hitreje od njega - in vendar sem precej slab tekač.

To polževsko letalo pa ni letalo kake stare device ali last odrevenelega vpokojenca, pač pa pravo, pravcato vojno letalo...

Veliko število takih letal je letalo nad bojišči v Tuniziji, Siciliji in Italiji. Taka letala so predirala daleč nad sovražnikovo ozemlje, z uspehom se borila proti težkim letalom, ki letijo z brzino 550 kilo-

težja. "Auster" ima zavore kakor avtomobil. Pravijo, da letalski začetnik ž njim kaj lahko varno pristane. Letališča ne potrebuje. Vsak košček ravne zemlje zadostuje: nogometno igrišče, ravna cesta, polje itd. Goriva potrebuje ravno toliko kakor Jeep in z enim galonom bencina lahko napravi več milj kakor marsikateri avtomobil.

Na sto takih letal uporablja danes RAF za najrazličnejša dela. Neka "Auster"-eskadrilja je prva pristala v Italiji pred invazijo.

V letalski kabini so naprave, da se lahko pilot mirno razgovarja s potnikom. Tudi za notranjo

metrov na uro. Ta mala letala so se kar sprehajala nad divjim ognjem sovražnega protiletalskega topništva, ki so se mu spretni piloti umno izogibali.

Letalu pravijo uradno "Auster", po naše bi jim rekli "firbec". V letalski tehniki so napravila ta letala pravo revolucijo. Njihovi graditelji se niso prav nič ozirali na letalske zakone in izkušnje. Prav zanimivo je gledati letalo pri vzletu. Za vzlet zadostuje dobrih 50 metrov vzletišča. Zdi se vam, da kar poskoči, ko se dvigne in v eni minuti je že dobrih 300 metrov nad zemljo. Potnik ima vtis, da se vozi v dvigalu, ne pa v letalu.

Pri vodoravnem poletu leti s hitrostjo 210 kilometrov na uro. Letalo je zgrajeno iz jekla. Leti povsem sigurno 45 metrov nad zemljo s hitrostjo celih 50 kilometrov na uro. Pri tem ne izgubi ravnost

kurjavo je preskrbljeno. Če potegnete za pripravljeno vrv, se plastični zidovi odmaknejo in skozi okna imate najlepši razgled.

Za sedaj je "Auster" vojno letalo, ki se je dobro izkazalo tudi pri nočnih poletih. Nosi lahko do 50 kilogramov prtljage in je opremljeno z radijsko postajo.

"Auster"-letala so se prav posebno dobro izkazala pri Salerno, ko so vzletala z nosačev letal in usmerjevala ladijski topovski ogenj. Izkazala pa so se tudi v Apeninih in prinašala pomoč postojankam, kamor ni moglo nobeno drugo letalo.

To je samo nekaj čisto vojaških sposobnosti "Auster"-letala. Za povojne načrte pa vestni graditelji pripravljajo še vse drugačne naloge, ki jih bo to letalo lahko z uspehom reševalo.

BASIC ENGLISH

14. NOISE

Things		Qualities			
Bell	cat	sneeze	start	hard	soft
attention	music	horse	thunder	quiet	loud
cough	dog	song	step	sudden	
board	noise	rat	voice		
hearing	fly	sound	word		

Other words:

cry, laugh, rhythm, talk, whistle, band, crack (e) harmony (e), horn (e), pipe (s), record (e), whistle (e), burst (e), note (e), scale (e).

14. Noise

If you are awake in the very early morning, when all the family is in bed, even a small sound, like that of a rat in the wall or a fly on the window seems loud. And if you give a cough or a sneeze, or a board in the floor makes a noise when you put your foot on it, the sudden sound goes through the house like thunder. That is because all the house is quiet, and every sound comes clearly to your ears. In the day some noise is in the air all the time, and separate sounds are clear only if we give them our attention.

In the country every sound is clearer than in the town because the noise is less. The voice of a man, and even what is said, may be sent to your ears across a field. And the sound of a cow-bell, or the feet of a horse on the road, may come from the other end of the farm.

But that is only in quiet weather. The noise of thunder keeps all other sounds from your hearing. And sometimes, in a wind, even if a person is near you, not one word of what he says comes to your ears.

In the country after the sun goes down, the fields are very quiet. Sometimes a night-bird gives a cry, or the dog at the farm makes a noise when any person comes near the house, but at other times the only sounds are those which are made by the wind in the trees or the rain on the grass.

But in some parts of the town our ears have no rest from the start of the day till a late hour in the night. Most of the noises in the town are bad, but some are worse than others. One of the worst noises is music outside in the streets. It takes our attention from our work, and if we are ill it may make us tired.

One noise which comes to our ears all the day in the town is that made by the feet of men and women in the street. The streets are quiet only after a fall of snow, when the snow makes a soft cover over the hard road.

A man makes a sound every time he takes a step, even when he has no shoes on. Most animals are quieter than men, but the quietest animal is a cat. The soft feet of a cat go over even the hardest floor with no sound, and if the animal is not seen, it may go anywhere and no attention will be given to it.

Men are the only animals which make music, though the sounds made by a bird may seem very like a song. Songs are the music which men make with their voices.

Questions.

1. What are two small sounds which seem loud in the early morning?
2. Why do such sounds seem loud at that time?
3. When there is a noise in the air, what do we do to get any separate sound clear?
4. Give examples of sounds which may come to one's ears from a distance in the country?
5. What is the noise which sometimes comes from the sky when there are dark clouds in it?
6. What does the dog at the farm do at night?
7. What is one of the worst noises in the town, and why?
8. Why does a fall of snow make the streets quiet?
9. What animal makes no sound in walking?
10. What sort of music do men make with their voices?

Answers.

1. The sound of a rat in the wall, or of a fly in the window.
2. Because all the house is quiet.
3. We give it our attention.
4. The voice of a man; the sound of a cow-bell; the sound of the feet of a horse on the road.
5. Thunder.
6. He makes a noise when any person comes near the house.
7. The noise of music in the streets, because it takes our attention from our work, and if we are ill it may make us tired.
8. Because the snow makes a soft cover over the hard road.
9. A cat.
10. Songs.

ENGLISH SERBO-CROAT POCKET DICTIONARY

Pod gornjim naslovom je izdal g.R.Lj.Živković priročni angleško-srbsko-hrvatski žepni slovarček, ki je v prvi vrsti namenjen britanskim in ameriškim vojakom, ki se žele naučiti srbo-hrvaščine. Slovarček pa bo gotovo tudi dobrodošel tistim našim ljudem, ki so sedanji čas izkoristili z učenjem angleščine. Seveda je slovarček dobro uporaben samo za tiste, ki so se z jezikom že do dobrega seznanili. Slovarčku manjka namreč izgovorjava, ki jo skoro vsi drugi slovarji upoštevajo. V tem je tudi hiba slovarja, v kolikor bi seveda mogel poslužiti tudi našim začetnikom. Ne vemo, kakšni so bili razlogi da je pisatelj izgovorjavo izpustil. Najbrže so vzroki tehnične naravi. Angleščina ima vse polno glasov, ki jih v našem jeziku ni, pa je zato potrebno izbirati posebne znake, s katerimi pa tiskarne ne razpolagajo. Sploh so tiskarske težave na tem ozemlju za naš jezik izredno velike in verjetno je to razlog, da se je pisatelj odrekel označbi izgovorjave.

Kljub temu bo slovarček zelo dobro poslužil svojemu namenu in pisatelju je treba dati vse priznanje na težkem in mučnem delu, saj so naše publikacije v tujini tako redke.

Kdor bi se za slovarček zanimal, naj se obrne naravnost na svoje nadrejeno poveljstvo, ki lahko slovarčke naroči preko oficirja za zvezo.

TRETJI DEL - VANDEJA
DRUGA KNJIGA - TRIJE OTROCI
DVA HRABRA VOJŠČAKA

Dol je stara španska vas v Bretoniji, prav za prav ne vas, ampak cesta: stara, široka, srednjeveška cesta, desno in levo obrobljena od hiš na slopih. Hiše ne stojijo v ravni črti, ampak izstopajo in tvorijo kote sicer zelo široke ceste. Ostalo vas tvori mreža ulic, ki se kakor potoki v reko izlivajo v glavno cesto. Brez zidu in vrat, bi vas, za katero se dviga hrib, ne izdržala obleganja, pač pa cesta. Izstopi hiš in oblokani hodniki na obeh straneh so izvrstno služili krepki in odporni obrambi. Koliko hiš, toliko trdnjav; treba je bilo vzeti eno za drugo. Približno sredi glavne ceste je bila stara tržnica.

Gostilničar v Pontorsonu je imel prav. V Dolu je divjala krvava bitka; beli, ki so bili vkorakali v vas rano zjutraj, so se spoprijeli z modrimi, ki so bili prišli zvečer. Belih je bilo šest tisoč, modrih tisoč petsto. Razkačenost je bila na obeh straneh enaka. Kar je značilno, pa je to, da je tisoč petsto mož napadlo šest tisoč.

Na eni strani je bila pisana množica kmetov, zbranih z vseh vetrov, na drugi vojniki v pravilnem ustroju. Šest tisoč kmetov, s srci Jezusovimi, vsitimi v usnjene jopiče z belimi pentljami na okroglih klobukih in rožnimi vencu v pasu, je imelo več srpov ko sabelj in puške brez bodežev; topove so vlekli na vrveh. Bili so slabo opremljeni, slabo izolani in slabo oboroženi, so pa besneli v strašnem srdu. Na drugi strani je bilo 1500 vojakov s trivogelnikom s trobojno kokardo, odetih v dolgoškricaste sunkje s širokimi našivi, navzkrižnimi pasovi za kratko in krivo sabljo, ter puško z dolgimi bajoneti. Bili so drzni in poslušni ter znali ubogati in poveljevati. Tudi oni so bili prostovoljci, toda ne prostovoljci fevdalcev, ampak domovine. Bili so v capah in bosu. Za monarhijo so stali kmetški vitezi, za republiko bosu junaki. Duša vsaki četi je bil njen poveljnik; pri rojalistih starec, pri republikanih mladenič. Tam Lantenac, tu Gauvain.

Zraven orjaških mladeniških postav, kakor so bili Danton, Saint-Just in Robespierre, je imela republika idealne mladeničke postave kakor sta bila Hoche in Marceau; k tem je spadal tudi Gauvain.

Gauvainu je bilo trideset let; imel je postavu kot Herkules, oči kot prerok in smehlajj otroka. Ni kadir ni ne pil ne kled. Nosil je v vojsko s seboj toaletni kovček, skrbno negoval svoje zobe, nohte in prekrasne kostanjeve lase ter pri vsakem oddihu na poti sam iztremal prah iz svoje od krogl preluknjane stotnjiške suknje. Čeprav se je vsaki krat kot nor vrgel v bitko, ni bil še nikoli ranjen. Njegov nežen glas je umel osorno komandirati. Kadar je bilo treba v vetru, dežju ali snegu spat na tleh, je dajal dober vzgled in položil svojo lepo glavo na kamen, tesno zavrt v plašč. Bil je junačka in nedolžna duša. Če pa je držal sabljo v roki, se je ves izpremenil. Bil je kakor ženska, ki v borbi postaja strašna. Vrh tega je bil mislec in filozof, mlad modrijan.

V nezaslišani improvizaciji, ki se imenuje francoska revolucija, se je ta mladi mož takoj povzpel do vodilnega vojaškega mesta. Njegov odred, ki ga je bil on sam sestavil, je bil kakor rimska legija, popolna armada v malem, s pehoto, konjenico, prednjo četo, pionirji, kopalci jarkov in gradilci mostov. In kakor je rimska legija imela katapulte, tako je

njegov odred imel topove. Trije topovi z vprego so kolono ojačevali, ne da bi ovirali njeno podviznost.

Tudi Lantenac je bil rojen poveljnik. Bil je celo nevarnejši od Gauvaina, ker je bil bolj razsoden in bolj predrzen. Pravi stari junaki so hladnejši od mladih, ker imajo svoje najlepše dni za seboj in so bolj predrzni, ker so bližje smrti. Kaj imajo še izgubiti? Tako malo! Odtod predrzne pa kljub temu dobro premišljene poteze Lantenaca. Vendar pa je v tem trdovratnem dvoboju med mladcem in starcem po večini odnesel zmago mladec. To je bilo bolj sreča kot drugo. Uspeh, tudi uspeh v strašnih stvareh, ljubi mladino. Zmaga ima na sebi nekaj vlačugarskega.

Lantenac je bil divji na Gauvaina; prvič, ker ga je Gauvain bil, drugič, ker je bil njegov nečak. Kaj mu je padlo v glavo temu smrkavcu, da je postal jakobinec! Ta Gauvain! Ta lopov! Njegov dedič, kajti marquis je bil brez otrok — njegov pranečak, skorajda njegov vnuk! "Le čakaj," je govoril ded, "če te dobim, te ustrelim kot psa!"

Republika je imela vzrok, da se je zaradi Lantenaca vznemirjala. Lantenac je bil vojskovodja iz šole Friderika Velikega in je umel združiti veliko vojsko z malo. Ni maral vojske, razkropljene po grmičju in gozdu, ki sovražnika sicer vznemirja, a ga ni v stanu poraziti. Četaško vojevanje ne vodi k cilju; začenja se z napadom na republiko in konča z oropanjem poštnega voza. Lantenac ni imel razumevanja za bretonski način vojske, kakor sta jo vodila Rochejaquelin in Jan Chouan; hotel je resnično vojsko, ki se opira na vojaka, vstaša pa le uporablja. Kmetске tolpe so bile dobre za napad, zasede in iznenadenja, ker so se hitro zbrale in zopet hitro izginile ko voda, ki se na roki razteče na vse strani. Toda to ni prida za pravo vojsko, ki potrebuje uspehov in zato je Lantenac hotel tej semintja nihajoči in razblinjajoči se četaški vojski ustvariti trdno točko opore. Divjim armadam gozdov je bilo treba postaviti ob stran redno armado, ki bi združevala, usmerjala in urejala bivanje kmetov. Globoka in strašna misel. Če bi jo Lantenac mogel izvesti, bi republika Vandeeji nikoli ne bila odolela.

Toda kje vzeti redno vojsko? Kje vojake, polke, gotove armade samo v Angliji. To je bila fiksna ideja marquisa Lantenaca: omogočiti izkrcanje Angležev. Starec se ni pomišljal zagrešiti tako izdajo, kajti v njegovih, strankarsko zaslepljenih očeh to sploh ni bila izdaja. Bela kokarda je zakrivala angleški rdeči jopič. Lantenac je mislil samo eno: kako bi se polastil koččka obale, da jo izroči Pittu. Zato se je takoj vrgel na nezavarovani Dol. Kajti če je imel Dol, je bil hrib njegov, kdor pa je bil gospodar hriba, je imel obalo.

BITKA V DOLU

Kraj je bil dobro izbran. Bate-rija na dolskem hribu je lahko zadrževala francosko brodovje iz Lancala, da se ni preveč približalo in moralo pustiti svoboden prostor Angležem za izkrcanje na obali od mesta Ras-sur-Couesnom do Saint-Meloire-des-Ondes. Da si zasigura temu odločilnemu udarcu uspeh, je Lantenac vzel s seboj nad šest tisoč mož, najboljše, kar jih je imel; vrh tega deset lahkih topov ter en osemfuntovski in en štiri-funtovski možnar. Hotel je

postaviti na hrib močno baterijo, dobro vedoč, da ima tisoč strelav iz deset topov večji učinek nego tisoč petsto strelav iz pet topov.

Uspeh se je zdel gotov. Drugega se ni bilo treba bati ko Gauvaina z njegovimi tisoč petsto možmi iz smeri Avranča in Lechelle-a iz smeri Dinana. Lechelle je sicer imel petindvajset tisoč mož, bil pa je oddaljen dobrih dvajset milj. Lantenac je bil napram Lechelli z njegovim velikim številom moštva zavarovan po veliki razdalji, Gauvainov odred, ki je bil sicer zelo blizu, pa je bil maloštevilen. K temu pride okolnost, da je bil Lechelle popolnoma nesposoben in je pozneje pustil svojih petindvajset tisoč mož poklati na ravnini Orox-Butaille — poraz, ki ga je stal življenje, ker je bil primoran, da se sam ustrelji.

Lantenac se je zategnel čutil popolnoma varnega. Hitro in brez vseh ceremonij je vkorakal v Dol. Marquisa Lantenaca je poznala že vsa Francija po njegovi neumiljeni krutosti. Zato nihče niti poskušal ni, da bi se branil. Prestrašeni prebivalci so se zaprli v svoje hiše in zabarikadirali vrata. Šest tisoč vandejskih kmetov se je nastanilo v mestu v pravem kmetemskem neredu, brez nastanjevalca, brez nakazanih ležišč. Bilo je kakor na sejmu, vsak se je vlegel, kamor se mu je zdelo. Nekateri so kuhali na prostem, drugi so se porazk-opili po cerkvalih in zamenjali puške z rožnim vencem. Lantenac z nekaterimi oficirji je šel takoj na ogled na hrib; za namestnika je določil Gauge-le-Bruanta.

Ta Gauge-le-Bruant je zapustil v zgodovini za seboj spomin. Se danes živi v vrazah nekaterih bretonskih vasi.

Bil je tetoviran ko Indijanec, seveda s križi in burbonskimi lilijami. Iz njegovega obraza se je svetlikala pošastna duša, ki ji ni bilo enake na zemlji. Bil je peklenko hraber v boju in istotako peklenko okruten po končani praksi. Bil je sposoben brezmejnemu udanosti in najstrašnejšega zločina. Ni bilo mogoče niti slutiti strahot, ki jih je bil v stanu storiti in njegova krutost je bila naravnost pravljicne grozote. Marquis mu je v tem oziru popolnoma zaupal. Toda kot vodja Gauge-le-Bruant ni bil na višini in zato od marquisa ni bilo pametno, da ga je določil za svojega namestnika. Umel je celo vas zadaviti, ne pa jo stražiti. Vendar je razpostavil povesod straže.

Zvečer, ko se je marquis Lantenac vračal od svojega poizvedovanja, je naenkrat čul topovske strele. Ko je pogledal, je videl, kako se vali rdeč dim nad glavno cesto. To je bil sovražni napad — v mestecu se je bila bitka na življenje in smrt.

Čeprav ni bilo lahko Lantenaca presenetiti, ga je to osupnilo. Tega ni pričakoval. Kdo je mogel to biti? Gauvain ne, kajti njegov odred je bil štirikrat šibkejši. Lechelle? Nemogoče, saj bi bil moral imeti krila, da bi bil v tako kratkem času prispel v Dol.

Lantenac je izpodbodel konja. Bežeči prebivalci so mu prišli nasproti. Marquis jih je spraševal, toda ti so mu, nori od strahu, odgovarjali le: "Modri, modri!" Ko je prispel, je bil položaj zelo resen.

Evo, kaj se je zgodilo:

Ko so kmetje prišli v Dol, so se razkropili po trgu, vsak, kamor se mu je zdelo. Tako se godi, če ljudje "ubogajo iz prijateljstva", kakor se je glasila prislovica vandejskih vstajev. Te vrste poslušnost ustvarja junake, ne pa vojakov. Topovi in prtljaga je bila spravljena pod obloki stare tržnice. Kmetje pa so se, ko so se najedli in napili, trudni vlegli vseprek po glavni cesti, tako da je bila bolj zaprta ko zastražena. Ko se je stegnilo, je večina že spala z glavo naslonjeno na nahrbtnik. Nekateri so imeli s seboj svoje žene, kajti te so pogostokrat marširale z njimi; noseče žene so Vandejci sploh uporabljali za vohunske posle. Bila je sladka junijska noč, na temnoplavem nebu so se svetile zvezde. Naenkrat so zagledali nekateri kmetje, ki so še bdeli, v somračnem svitu tri topove, kojih žrela so bila namerjena na vod glavne ulice.

To je bil Gauvain, bil je presenetil razpostavljene straže in je bil sedaj v trgu. Njegova četa je imela v rokah ulični vhod.

Neki kmet je vstal in zakričal: "Kdo je tu?" Nato je ustrelil. Odgovoril mu je top. Potem se je začel strašen ogenj iz pušk. Vsi so skočili pokonci. V svitu zvezd so bili zaspali, pod dežjem krogel so se zbudili.

Prvi hip je bil strašen. Množica je divje begala semintja. Vsak je zagrabil orožje. Vsi so vpili in tekli, tu in tam je kdo padel. Kmetje niso več vedeli, kaj počenjajo, in so streljali drug na drugega. Iz hiš so planili na smrt preplašeni prebivalci, se vračali in zopet planili ven in kakor brez uma dirjali iz enega konca v drugi. Ženske in otroci so se klicali, išoč drug drugega v gnječi. Krogle so švigale po temi. Iz vseh kotov so pokale puške. Povesod samo

dim in bojni metej; prtljažni vozovi in provijant, vse je ležalo križen. Konji so divje brčali. Ljudje so stopali po ranjenih. Stok pohojenih. Strah in topo buljenje. Častniki in vojaki so iskali drug drugega. Vmes pa so bili ljudje, ki se za peklenko zmedo niso menili. Nekje je sedela prislonežna ob zid ženska, ki je dojila novorojenčka. Zraven je slonel možki s prestreljeno nogo; medtem ko mu je tekla kri v potoku čez razbiti ud, je mirno basal puško in na slepo streljal v temo. Drugi so ležali na trebuhu in streljali skozi kolesa provijantnih vozov. V gotovih presledkih se je dvigalo divje vpitje. Vmes je gmel top. Ko posekana debela so padala trupla drugo čez drugo. Gauvain je streljal iz sigurne zasede in imel le majhne izgube.

Končno se je strašni metej uredil. Kmetje so se umaknili v tržnico in se pripravili za obrambo. Tržnica, ogromna temna trdnjava, je sličila gozdu iz kamnenih stebrov. Tam so se kmetje vtaborili; vse, kar je bilo podobno gozdu, jih je opugumilo. Gauge-le-Bruant je skušal popraviti svojo napako. Na največje začudenje Gauvaina so kmetje pustili topove neizrabljene — topniški častniki so bili namreč Lantenaca spremili na vrh hriba in kmetje se niso umeli posluševati topov. Obsipali so pa modre z dežjem krogel iz pu.k. Zdaj so bili boljše zavarovani, kajti iz vozov, prtljage in starih sodov v tržnici so napravili barikado s strelnicami za puškine cevi. Skozi te luknje so sipali na republikane morilen ogenj. Vse to se je zgodilo v hipu; v četr uri je bila prednja stran tržnice nezavzemljiva.

Zdaj je stvar postala resna za Gauvaina. Da bi se mogla tržnica v enem hipu izpremeniti v trdnjavo, na to ni bil računal. Tam so zdaj kmetje stali v tesni skupini. Sovražnika je presenetil, ni ga pa uničil. Stopil je s konja in je stal zdaj, meč v roki, s prekrižanima rokama v svitu baklje ter pozorno gledal v temo.

Njegova visoka postava v jarki luči je bila za borec za barikado prava tarča; toda on na to ni mislil.

Vsem tem puškam so stali nasproti njegovi topovi; zadnjo besedo ima vselej top. Kdor ima artilerijo, je vnaprej zmagal. Naenkrat se je iz teme lope zabliskalo in topovska krogla je grmeč preluknjala hišo, pred katero je stal Gauvain.

Barikada je odgovorila topovom s topom. Kaj se je bilo zgodilo? To je bilo nekaj novega. Prvi topovski krogli je takoj sledila druga in je prebila zid tik Gauvaina. Tretja mu je zbila z glave klobuk. Krogle so imele velik kaliber. To je bil šestnajstfuntnik.

"Oni merijo na vas," so zakričali topničarji in ugasnili bakljo. Gauvain je zamiljen pobral klobuk.

V resnici je nekdo meril na Gauvaina — to je bil Lantenac. Marquis je bil prijahal do barikade od zadaj; takoj se mu je javil Gauge-le-Bruant.

"Milostivi gospod, presenetili so nas!" — "Kdo?" — "Nevem." — "Ali je cesta na Dinan prosta?" — "Mislim, da je." — "Moramo se umakniti." — "Se je že zgodilo, mnogi so že zbežali." — "Ne bežati, umakniti se je treba! Zakaj ne streljate iz topov?" — "Ljudje so zgubili glavo, vrhtega nismo imeli oficirjev." — "Kaj se je zgodilo s prtljago?" — "Milostivi gospod, vso prtljago in ženske ter ostalo kramo sem odpravil v Fougères. Kaj naj naredimo s tremi ujetniki?" — "Ah. Z otroci?" — "Da." — "To so naši talci. Odpravite jih v Tourgeo." —

Marquis je nato stopil v barikado. Kakor hitro se je pojavil vodja, se je vse namah izpremenilo. Za barikado je bilo prostora samo za dva topova; marquis je ukazal postaviti dva šestnajstfuntnika in napraviti zanj dve strelnici. Ko se je sklonil nad top, da opazuje sovražnikovo baterijo, je zapazil Gauvaina.

"Tukaj je!" je vzkliknil.

Potem je sam prijel za brisač in nabijalnik, nabasal top, naravnal muho in sprožil.

Trikrat je streljal na Gauvaina in ga je trikrat zgrešil. S kroglo mu je izbil samo klobuk z glave. "Kako sem neroden!" je zagodrnjal. "Malo nižje, pa bi mu bil odbil glavo." Ko je ugasnila baklja pri sovražnikovi bateriji, je dejal Lantenac: "Dobro, naj bo!" in se obrnil do svojih kanonirjev. "Kartečni ogenj!"

Stvar se je temeljito preobrnila. Kdo ve, ali ne bodo kmetje za barikado, ki so zdaj razpolagali z dvema topoma, prešli iz obrambe v napad? Če odštejemo mrtve in ubežnike, je bilo kmetov še vedno pet tisoč, medtem ko jih je imel Gauvain samo tisoč dvesto. Kaj bo z njim, če bo sovražnik uganil, kako malo mož ima? Če bi kmetje napravili izpad, bi bila stvar lahko izgubljena. Kaj napraviti? Odsvetlaj barikade ni bilo mogoče naskočiti, tisoč dvesto mož bi ne bilo kos pet tisoč kmetom. Čakati pa tudi ni bilo mogoče.

(Dalje prihodnjic)

VOJNA V SLIKAH

1. Zavezniški tanki utirajo pot zavezniškim armadaam v Rim. 2. Poveljnik zavezniških oboroženih sil v Italiji, Sir Harold Alexander načrta neko inčijsko divizijo. 3. Škotski hribovci so tudi v Italiji priljubljen pojav med zavezniškimi enotami. 4. Ameriški tank "Sherman" na Tiberi. 5. Na postojankah pred mestom Cassino. 6. Popravljanje in urejevanje cest je glavno delo zavezniških inženircev.

NEPRAVDA, PA NEPRAVDA!

Omanji, slabašnji čovječac ljutita izgleda žustro ispade iz sobe glavnog urednika, bijesno zalupi vratima i naleti upravo na mene.

"Ne gurajte se!" rečem i upitam s prizvukom žaljenja: "Zar su vas uvrijedili?"

"Nečuveno, besprimjerno", izbacio je on sav zadih od velike uzrujanosti. "Takva drskost! Zamislite, dodjem ja kao čovjek čovjeku, bratski i otvoreno radi jedne male intervencije, a onaj bezobraznik unutra postupa sa mnom kao sa prosjacom..."

"Ma, šta ne kažete, molim vas... A o kakovoj se to intervenciji radilo, ako Boga znate?"

"Eto, našao sam se u novčanoj neprilici. Mislim, što ću da od nekoga istem, pa da me odbije i naruga mi se misleći da valjda tražim neku milostinju. Bolje, velim, ovako: dodjem ovamo, zatražim od ovog unutra: tako i tako, siromah sam, neshvaćen, treba mi mala potpora, pa napišite u vaš list: tako i tako, "anonimni siromah" apelira na svoje sugradjane plemenita srca. A onaj, veli, da bi se takvih mnogo našlo i neka potražim drugi izvor prihoda. A ja: je li to vaše posljednje? Nego šta, opet on tvrdoglavo. Dobro, velim; neka; ali zapamtite ćete vi mene i onaj čas kada ste me sreli!"

Razmahivao se pri tom otrcanim rukavima.

"Da, moj gospodine; vi ćete vidjeti, kako će sutra, cijeli Zagreb govoriti o ovome kulturnom i socijalnom skandalu i ja ću dobiti punu satisfakciju za nepravdu koja mi je nanešena. Uvjeravam vas, da taj gospodin ne će više da se mnogo nasjedi tu unutra..."

"A što kanite poduzeti?"

On se lupi slabašnom šakom u propala prsa i važno će:

"To je moja briga! Kažem vam, pokrenut ću sav upravni aparat, sada odmah idem obavjestiti državnog odvjetnika i neka se Bog smiluje ovom antisocijalnom tipu tu unutra; možda će ga i linčovati..."

Hirovitost je slučaja htjela da sam toga čovjeka, kojega nikad prije nisam vidio, odsada sretao na svakom koraku.

Istoga poslijepodneva došao sam na glavnu poštu da predam preporučeno pismo. Pred još zatvorenim okancima otegli se dugi repovi onih, što su čekali. Stanem na kraj jednoga repa i također čekam.

Odjednom udje niko drugi, no moj znanac od danas prije podne. Ne primjeti me, nego hladnokrvno omjeri repove, pristupi najdužemu, progura se pred mladića, koji je čekao najbliže okancu, i stane sam preda nj. Oni straga počеше se uzrujavati:

"Po redu! Smjesta se gubite otale! Bezobraznik! Iza nas! Nečuvena drskost! Što si taj ne dozvoljava!"

On se nije obazirao na te primjedbe, kao da ga se uopće ne tiču. Jedan snažni gospodin istupi iz reda i pridje mu:

"Vi, čini se, mislite da ćete prvi na red?"

"Valjda ne ću vas pitati! Mogu stati gdje hoću!"

"E, pa, molim vas onda, da mirno podjete na svoje mjesto iza drugih i čekate na svoj red."

"Slušajte", okosi se moj znanac. "pustite vi mene

lijepo u miru, ako nećete imati neugodnosti. Interesantno, što si sve ljudi ne dozvoljavaju..."

Gospodin pozove službujućeg činovnika pošte, koji nije odviše molio. Zgrabio je malog gospodina i poveo ga na kraj repa usprkos njegovih žučljivih protesta.

"Ovo je nasilje," galamio je on. "Mene, mirnoga i pristojnoga gradjanina iz čista mira napasti to je razbojstvo!" Zagrozio se šakom prema svima:

"Ali ovo neće ostati nekažnjeno! Idem sada da se potužim zbog ovoga postupka, pa ćemo vidjeti... Neko će sada smjesta da leti iz službe, a drugi će u Donji Lapac."

Ušao je u ravnateljstvu sobu i doskora opet izašao:

"Neka! Vidim, da ovi svi duvaju u isti rog, ali prisjest će im još! Svima! Neka se samo ne povele prerano, da imaju posla s kim god. Sada idem ravno na policiju, da oni tamo spriječe ovakovu anarhiju. Fi, ovakovo nešto, da se desi u jednoj tobože, kulturnoj zemlji. Daleko smo mi još od kulture dok nam takvi kroje pravdu i određuju gdje treba stajati. Idem gradskom načelniku, pa, ako ustreba, i samom gospodinu banu i pretsjedniku... U ovoj zemlji ćemo napraviti red ili se ja ne zvao..."

Nismo mogli čuti, kako se pokrovitelj reda i pretka ne bi zvao, jer je već bio izjurio napolje.

Pod večer imao sam još jednom čast susresti svoga buntovnog znanca. Nabasao sam na nj negdje u Ilici.

"Kako napreduje stvar s urednikom", zainteresiram se.

"Na najboljem putu; sve se razvija kako treba! Kod mene je to u sigurnim rukama! Teško mi je, doduše, boriti se samome kraj velikog nehata našega upravnoga aparata, ali vjerujem da ću iskorjeniti nepravdu—samo treba izdržati..."

Upravo je pokraj nas stao tramvaj i pravednik se uspeo na prednju platformu, kod vozara.

"Straga je ulaz, gospodine", reče kondukter koji se tu odmah našao.

"To meni kažete?" otrese se moj znanac.

"Izvolite sići i ući straga!" kratko će kondukter.

"Toga od mene ne ćete doživjeti!" odrešito stane čovječac i okrene glavu na drugu stran. "Interesantno!"

"Tramvaj ne će dalje dok ne poslušate", ozbiljno reče kondukter.

"Vidjet ćemo, ko će dulje izdržati", uzrujano izbaci moj znanac. "Ne dam se terorizirati, pa makar se imao boriti sa čitavim svjetom."

Kondukter je zamolio prisutnog redara da intervenira i mali se gospodin našao u hipu vani. Pošto se ustručavao da udje straga u tramvaj, dan je znak za polazak i bio bi tramvaj krenuo, da uzrujani prijatelj nije počeo i stražaru djeliti lekciju o redu i pravdi.

"Divno! Umjesto da nas čuvaju od narušitelja mira i pristojnosti, još nas izbacuju iz tramvaja. Neka, neka; ali vi ćete se još lupati po glavi sjećajući se časa kada ste me izbacili iz tramvaja..."

Nakon posve kratkog objašnjavanja, redar je u molio buntovnog gradjanina da podje s njime, dok

su putnici u tramvaju i sakupljeni znatiželjnici s interesom pratili incidentat.

"Idemo!" reče zadovoljno mali gospodin. "Sada će netko izvući kratki kraj, kad se dokaže tko je bio u pravu. Mi beskompromisni borci za čovječanske ideale poznajemo samo jednu vrst borbe do kraja.

Sličnih boraca za čovječanske ideale ima nekoliko i ovde u Kairu. Još pre dve godine borili su se za ideale Hitlera i Mussolinija... Da bi se to zaboravilo, sole oni pamet onima danas, koji već dugo znadu gdje im je mjesto. Pa opet nepravda... I zbog te iste nepravde mnogo se staraju za novac, kojega su Slovenci skupljali za sve naše izbjegce... Nepravda, pa nepravda!

Izpod latnika

DR.ŠUBAŠIĆ NA DELU ZA SPORAZUM. Reuter poroča: Novi predsednik jugoslovanske vlade, dr. Šubašić bo v kratkem odpotoval na sestanek z maršalom Titom. Kje bo ta sestanek še ni znano, zato bo dr.Šubašić odletel za enkrat v Bari. Dr.Šubašić je pred svojim odhodom izjavil: "Maršal Tito ni mož, ki bi hotel postati diktator Jugoslavije, pač pa je to mož, ki se bori in žrtvuje svoje življenje za svobodo svojih rojakov. Oba sva sinova podeželja s siromašnih vasi. Oba govoriva jezik preprostega človeka in zato lahko govoriva o preprostih potrebah tega našega človeka. Dr. Šubašić se je pred svojim odhodom razgovarjal s Titovimi odposlanci v Londonu, v prvi vrsti z generalom Velebitom. Poleg tega namerava dr.Šubašić priti v stik z zastopniki HSS. Njegov svak je dr.Maček, predsednik HSS. Dr.Šubašić bo z maršalom Titom predvsem obravnaval notranja vprašanja Jugoslavije. — S svoje strani pa poroča AIA, da bo vpostavljen izjemen statut, ki bi zajamčil življenje administrativni vladi v Londonu in ki bi koordinirala vojne napore z osvobodilnim gibanjem. — Diplomatični dopisnik lista "Sunday Times" misli, da bo maršal Tito zahteval temeljite izpremembe v jugoslovanski diplomaciji in bo najbrže vztrajal na tem, da se ta mesta zasedejo s pripadniki Narodno-osvobodilnega gibanja. — Po nekkih drugih vesteh smo izvedeli, da je predsednik Šubašić že prispel v Bari.

BADOGLIO JE ANULIRAL PREMIRJE S FRANCIJO. AFI poroča, da so kompetentni krogi začasne francoske vlade v Alžiru z zanimanjem sprejeli vest, da je general Badoglio s posebnim dekretom anuliral premirje s Francijo. Vest uradno še ni bila objavljena.

NEMCI PRIČAKUJEJO NAPAD NA BALKAN. Znani nemški radijski komentator, general Dittmar je na radiju povedal, da morajo biti oči vseh Nemcev stalno uprte proti zahodu in jugovzhodu. Prej ali slej bodo dalmatinske obale pozorišče vojnih dogodkov.

ŠOTORSKA KNJIZNICA. Ker naših vojakov ni več mnogo v tukajšnjih okoliših in so zato izostali številni naročniki, nam bo zelo težko nadaljevati z izdajanjem "ŠOTORSKE KNJIZNICE", kar naj tukajšnji naročniki blagovolijo vpoštevati.

TEKOČE POSLE JUGOSLOVANSKE VLADE BODO V EGIPTU OPRAVLJALI DO NADALJNEGA: gg.Vladimir Šaponić, zunanje zadeve; Ljudevit Koser, socialno skrbstvo in Rdeči križ, ter ministertvi za promet in pravosodje; Gruja Grčić, finančno ministerstvo, trgovinsko, rude in gozdove, ministerstvo za prehrano z vsemi pripadajočimi službami; Vladimir Sokolović, notranje ministerstvo in prosveto.

PADEC RIMA IN PRIMORSKI SLOVENC. Na 16. strani priobčujemo zemljevid Zahodne Slovenije. Vsak Slovenec naj ga spravi v žep in naj ga ima stalno pred očmi v teh usodnih dneh! Ne zadostuje, da se ponosno otrešamo slovenske bolečine z avtoritarnimi gestami: za to je že preskrbljeno! Nič ni preskrbljeno, ker sta za vsako pogodbo potrebna najmanj dva pogodbenika. V našem slučaju pa se bodo vmešavali še tretji, ki imajo vsekakor več besede, kakor mi vsi skupaj. Lahkomiselni... z mičem podprta samohvaljanja nimajo prav nobene veljave! Samo trdo in žilavo delo bo rešilo naše brate v Julijski Krajini, na Koroškem in na Madjarskem! Ali se bomo Slovenci spet zanašali na "pravičnost" zelene mize in uvidevnosti tujcev? Ali so tudi tisti gospodje, ki so sami sodoživljali slovensko tragedijo na Primorskem, tako strašno pozabljivi in tako naivni, da mislijo, da nam bo Primorje padlo s samimi "živio" klici v naročje? Slovenije ne loči od njenih sosedov — morje, pač pa bo potrebno postavljati meje z živimi telesi. Svojo usodo moramo Slovenci predvsem zaupati svojim lastnim silam! Če nam bo kdo pomagal, mu bomo hvaležni, ali še preveč sveži so nam v spominu dogodki 1.1918 na Koroškem, ko se je slovenski Korotan reševal v Ljubljani z "živio klici", na bojišče pa so odhajali nedorasli otroci. Slovensko zemljo bomo morali Slovenci v prvi vrsti sami braniti in sami tudi osvoboditi. To je stvarnost, pa četudi je bo kdo zopet krstil za "separatizem". Danes, ko leži fašistovski Rim pod nogami zmagovitih zaveznikov, je dolžnost vseh Primorcev, da o teh bodočih dneh svoje usode razmišljamo, se ne udajamo cenanim fantazijam in sanjenjem, pač pa svoje sile štedimo za dan, ko bo vsaka slovenska pest v Primorju tako krvavo potrebna. O teh resničnostih naj razmišljajo posebno tisti Slovenci, ki so si prostovoljno naprtili na ramena usodne odgovornosti, ki pa zahtevajo resen razmislek, globok študij političnih in vojaških vprašanj, predvsem pa zahtevajo bogate izkušnje, ki jih ne deli niti sama mladost, niti golo navdušenje niti vse filozofske modrosti tega sveta. Le s tesno povezanim delom vseh sil smemo Slovenci upati, da bomo svoje politične cilje v tej vojni vendar le enkrat tudi dosegli. Udajati se utopijam in fatalizmu je najmanj neodpušljiva lahkomišelnost, če že ne zasluži krepkejšje ocene. To so naše misli in naše želje na dan, ko se je rimska našopirjena domišljavost spremenila v prah in pepel in ki nas s svojim vzgledom dovolj, jasno prepričuje, kako nesolidne so stavbe, zgrajene na pesek. Razmišljajte o vsem tem danes, Slovenci, vseh strank, vseh svetovnih nazorov, zedinite se in strnite se v eno samo voljo in eno samo težnjo: Zedinjena Slovenija, demokratična in socialno pravična v jugoslovanski hiši, slovanskega naselja!

Zahodna Slovenija

TOLMACENJE

Mednarodne meje 1914...

Mednarodne meje 1941...

MERILO:

S. E. O.